

De samenstelling van het menselijk lichaam. Boerhaavecursus „Body composition”. Onder redactie van A. HAAK, R. STEENDIJK en J. F. DE WIJN. 297 bl., fig., tabellen. Van Gorcum & Comp. N.V. — Dr. H. J. Prakke & H. M. G. Prakke, Assen; Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, Antwerpen 1968. Prijs: ingen. f 25,—.

Dit boek is het resultaat van een samenspraak tussen buitenlandse en binnenlandse autoriteiten op het gebied van de lichaamssamenstelling. Het besproken onderwerp staat op het ogenblik in het middelpunt van de belangstelling, en het is verheugend dat er nu een Nederlandse monografie is verschenen.

De methoden om gegevens te verkrijgen omtrent de samenstelling zijn in de laatste jaren verfijnd. Bovendien zijn er studies gemaakt van de correlatie tussen zeer eenvoudige antropometrische methoden (die in principe door iedere arts kunnen worden toegepast) en sterk gespecialiseerde technieken, zoals de bepaling van de in de natuur voorkomende radioactieve isotoop van kalium (waarmee onder andere in Petten een schatting kan worden verkregen van de totale hoeveelheid kalium in het lichaam) en de heliumverplaatsingsmethode voor het schatten van het lichaamsvolume. Kennis omtrent de lichaamssamenstelling en veranderingen daarin is een dwingende eis wanneer men de invloed van levenreddende maatregelen bij bv. zuigelingen met een belangrijk ondergewicht, of bij kinderen die aan kwashiorkor lijden, wil bestuderen. Het is in elk geval nodig te weten of een gewichtsstijging het gevolg is van eiwit-aanmaak, vetafzetting of vochtophoping. De monografie beperkt zich niet tot deze toepassingsmogelijkheden. Ook bij stoornissen in endocriene functies, bij dieetstudies in het algemeen en tijdens zware lichamelijke arbeid, zoals het beoefenen van sport door top-atleten is het gewenst, over goede aanwijzingen omtrent de veranderingen in het lichaam te beschikken. Met name moge genoemd worden de beschrijving van vondsten bij ruim 300 Olympische en andere top-atleten, door TANNER.

Het boek kan zeer worden aanbevolen aan iedereen die betrokken is bij de zorg voor groeiende kinderen en sportbeoefenaars. De uitgevers verdienen een compliment voor de snelheid van publikatie en voor het uiterlijk van het boek.

J. J. VAN DER WERFF TEN BOSCH

M. OSTOW, *Psychopharmaka in der Psychotherapie.* (Schriften zur Psychoanalyse und psychosomatischen Medizin, Band 5). Uit het Engels vertaald 442 bl. Hans Huber, Bern; Ernst Klett, Stuttgart 1966. Prijs: geb. Zw. fr. 42,50.

De schrijver van dit interessante boek tracht de resultaten van het psychoanalytisch onderzoek en die van de moderne farmacopsychiatrische therapie tot een bevredigende synthese te brengen. De titel van het eerste hoofdstuk: „Sollen Arzneimittel in der Psychoanalyse und Psychotherapie angewandt werden?“, geeft eigenlijk al aan, waarover het gaan zal. Het voor vele psychotherapeuten geldende axioma, geen pharmaca bij een psychotherapie te gebruiken, wordt hier door een bekwame psychoanalyticus herzien. Het is interessant te lezen, hoe de schrijver aan de waargenomen invloed van bepaalde pharmaca een psychoanalytische duiding tracht te geven. De veranderingen in het klinische beeld van de patiënt na het gebruik van psychopharmaca kunnen „sämtlich als Folge von Veränderungen im Libidogehalt des Ichs erklärt werden“, zegt hij op bl. 41. Hij spreekt van een „Unempfindlichmachen des Ichs gegen Angst“ met behulp van „Arzneimittel“. Dat dan daardoor „Symptom-

bildung“ teruggedrongen wordt, is duidelijk. Wanneer imipramine bij een melancholie verbetering teweegbrengt, „handelt es sich dabei wahrscheinlich um eine Übertragungsreaktion“. Op deze wijze laat hij verschillende psychische ziekte-toestanden de revue passeren: de manie, de schizofrenie „einschliesslich Paranoia“, de „Charakterneurose“ enz. Ook wordt er een hoofdstuk gewijd aan de farmacologie en aan „die pharmazeutischen Wirkstoffe“.

Het is een merkwaardig boek, dat twee stromingen in de psychiatrie, die voor velen onverzoenbaar zijn, in een eenheid tracht te vatten. De kritische lezer zal zijn tijd, gegeven aan de bestudering van dit boek, goed besteed weten.

Vermelden wij nog, dat het werk, dat in 1962 in New York werd gepubliceerd onder de titel: *Drugs in psychoanalysis and psychotherapy*, door POLACZEK in het Duits werd vertaald, in welke versie het thans voor ons ligt. JOH. BOOIJ

O. KLEINSASSER, *Mikrolaryngoskopie und endolaryngeale Mikrochirurgie.* Technik und typische Befunde. 128 bl., 133 fig. (waaronder 100 gekleurde). F. K. Schattauer-Verlag, Stuttgart, New York 1968. Prijs: geb. DM. 65,—.

De schrijver van dit boek heeft zich het laatste decennium met grote energie geworpen op verfijning van de laryngoscopie. Hij heeft hiervoor een aantal technische verbeteringen samengevoegd tot een methode die op het ogenblik bij velen grote belangstelling opwekt: de in 1920 door KILLIAN beschreven „Schwebelaryngoskopie“; de endotracheale narcose via een buis met een vrij klein lumen, waardoor ook onder narcose de stembanden geheel zichtbaar, bereikbaar en dus behandelbaar blijven; de operatiemicroscopie, die in de oorchirurgie zo'n grote plaats heeft verworven, dat het velen onduidelijk is om welke redenen hij niet reeds lang een veel groter gebied heeft veroverd. In dit boek tonen een reeks prachtige, gekleurde foto's aan, op hoe voortreffelijke wijze de larynx volgens deze methode, ook voor het oog van de camera, geëxponeerd kan worden.

Voor het vele dat in dit boekje geboden wordt, is de prijs bepaald niet te hoog. Degenen die de techniek van Kleinsasser willen bestuderen, beveel ik het van ganser harte aan. Zij die geïnteresseerd zijn in het aspect van de zieke larynx vinden hier ook te kust en te keur.

L. B. W. JONGKEES

Micro-vascular surgery. Report of first conference, October 6-7, 1966, Mary Fletcher Hospital, Burlington (Vermont). Onder redactie van R. M. PEARDON DONAGHY en M. GAZI YASARGIL. 171 bl., 217 fig. Georg Thieme Verlag, Stuttgart; C. V. Mosby Company, St. Louis (Mo.) 1967. Prijs: ingen. DM. 48,—.

Deze monografie bevat de voordrachten, die tijdens de eerste „Micro-Angeional Conference“ in Amerika door pioniers op dit terrein werden gehouden. De structuur en hemodynamische aspecten van de kleine vaten, de technische hulpmiddelen bij de chirurgische behandeling, zoals instrumenten, „adhesives“ en ander naadmateriaal, coaptatie van bloedvaten door elektrocoagulatie en het gebruik van laserstralen bij het aanleggen van een vaatanastomose worden beschreven. Het boek bevat bijzonder goede illustraties. Wat de praktische toepassing betreft, bleek de grootste belangstelling te bestaan voor neurochirurgische vasculaire aandoeningen.

Dit fraaie boek geeft een uitstekend overzicht van een boeiend nieuw arbeidsterrein. H. VERBIEST